

przez statek państwa Z zaliczyć można z pewnością do kontrabandy bezwzględnej (bron) i te jako takie podlegają rekwizycji, niezależnie od tego, czy ich transport odbywa się bezpośrednio do państwa, z którym rekwirujący toczy wojnę (w tym wypadku państwa Y), czy też odbywa się pośrednio przez terytorium lądowe innego neutralnego państwa (tak jak w tym przypadku). Zabór broni przez okręt wojenny państwa X był więc uzasadniony i zgodny z prawem wojny. Inne towary przewożone przez statek handlowy państwa Z przeznaczone dla odbiorcy w państwie Y stanowią kontrabandę względną (tzn. takie towary, które wykorzystywane mogą być zarówno przez ludność i przemysł cywilny, jak i wojsko lub przemysł zbrojeniowy). Taka kontrabanda wojenna może być zajęta jedynie wtedy, gdy transportowana jest bezpośrednio do portu strony, która toczy ze stroną konfiskującą wojnę. W powyższym przypadku jednak konfiskata miała miejsce, mimo iż towary były przewożone do państwa Y pośrednio przez terytorium państwa Q. Dokonanie więc zaboru tej części przewożonego towaru (i tym samym całego statku) przez okręt wojenny państwa X jest niezgodne z prawem wojny.

¹¹ Kwestie związane z rozróżnianiem i rekwirowaniem kontrabandy wojennej były przedmiotem kodyfikacji w Deklaracji dotyczącej praw wojny morskiej podpisanej w Londynie 26 lutego 1909 r. Deklaracja ta nigdy nie weszła w życie. Kwestie związane z uznawaniem i zaborem kontrabandy stanowią jednak prawo zwyczajowe i jako takie powinny być przestrzegane przez walczące strony (niezależnie od faktycznego łamania tych postanowień, szczególnie podczas drugiej wojny światowej).

3. KAZUSY

I. Prawo traktatów

Brygida Kuźniak, Anna Mokrzycka

Kazus 1

Państwa A i B, z zastrzeżeniem ratyfikacji, podpisały umowę, w której zobowiązały się do utworzenia rezerwatu przyrody chroniącego czaple, którego teren będzie się rozciągał na obszarze 200 km² wzdłuż granicy między tymi państwami. Po podpisaniu umowy państwa kilkakrotnie notyfikowały sobie wzajemnie zamiar ratyfikacji. Jednakże w tym samym czasie, tzn. równoległe z wysyłaniem not anonsujących ratyfikację, państwo B uruchomiło na obszarze będącym przedmiotem umowy zakład przemysłowy emitujący substancje toksyczne. Państwo A wielokrotnie wzywało państwo B do zaprzestania szkodliwej produkcji przemysłowej, lecz państwo B od działań swych nie odstąpiło, powołując się na to, iż umowa nie została ratyfikowana, a więc nie obowiązuje.

Oceń postępowanie państwa B w świetle postanowień Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów.

Kazus 2

Państwa A, B, C i D zawarły umowę o współpracy patentowej, która zobowiązywała strony do powołania na terytorium każdej z nich Urzędu Współpracy Patentowej. Umowa nie zabraniała zgłaszania zastrzeżeń, ale i nie określała, jakiej treści zastrzeżenia mogą być zgłaszane. Państwo C podpisało umowę z zastrzeżeniem, że choć jest zainteresowane współpracą patentową, to Urzędu nie powoła.

Oceń postępowanie państwa C; czy umowa wiąże to państwo i czy zastrzeżenie jest skuteczne?

Kazus 3

Pięć państw związało się konwencją zobowiązującą do niestosowania w systemie prawa wewnętrznego każdego z nich kary śmierci. W chwili podpisywania niniejszej konwencji prawodawstwo każdego z tych państw nie przewidywało kary śmierci. Niemniej jednak, po upływie dwóch lat od dnia wejścia w życie konwencji, w jednym z państw-stron rządy przejęła konserwatywna opozycja, która niezwłocznie doprowadziła do uchwalenia ustawy wprowadzającej karę śmierci jako karę zasadniczą. Od tego momentu sądy wielokrotnie wymierzyły karę śmierci, nie została ona jednak nigdy wykonana. Pozostałe państwa-strony zarzuciły wyżej wymienionemu państwu, że działa wbrew postanowieniom wiążącej je konwencji. Państwo to powołało się na fakt, że kara śmierci w praktyce nie była nigdy wykonana, a sądy orzekają na podstawie obowiązującego prawa wewnętrznego.

Oceń sytuację.

Kazus 4

Państwa A i B zawarły umowę, której tekst autentyczny ustalony został w języku państwa C. Ponadto, zarówno państwo A, jak i państwo B dokonały tłumaczenia treści umowy na swoje własne języki.

Czy teksty umowy sporządzone w językach państwa A i państwa B mogą być uważane za autentyczne; który tekst umowy będzie posiadał, w razie rozbieżności, znaczenie rozstrzygające?

Kazus 5

Państwa A, B, C, mające dostęp do morza X, zawarły umowę, w której przewidziały, iż pozostałe państwa mające dostęp do tego morza mogą wyrazić swoją zgodę na związanie się umową przez przystąpienie. Państwo D, należące do tej grupy państw, wyraziło swą zgodę w drodze przystąpienia, na co nie zgodziło się państwo A.

Jakie będą skutki tego sprzeciwu?

Kazus 6

Państwa A i B zawarły umowę o ułatwieniach w odprawie granicznej, w której ustanowiły pewne uprawnienia dla państwa C. Państwo C, nie wypowiadając się co do umowy, faktycznie zaczęło korzystać z uprawnień. Wykonując przyznane uprawnienia państwo C naruszało jednak warunki korzystania z nich, określone w umowie zawartej między państwami A i B. W odpowiedzi na stosowną notę państw-stron umowy państwo C stwierdziło, iż samo żadnej umowy nie zawierało i w związku z tym nie jest zobowiązane do przestrzegania nie uzgodnionych z nim warunków.

Czy w zaistniałej sytuacji państwo C może dalej korzystać z przyznanych uprawnień? Czy państwa A i B mogły wymagać od państwa C stosowania się do określonych w umowie warunków korzystania z przyznanych uprawnień?

Kazus 7

Na konferencji międzynarodowej państwa obecne i biorące udział w głosowaniu przyjęły tekst traktatu większością 51% głosów.

Czy było to zgodne z postanowieniami Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów?

Kazus 8

Państwa A i B zjednoczyły się i utworzyły jedno państwo. Nowo powstałe państwo złożyło oświadczenie, że nie jest zobowiązane do utrzymywania w mocy i pozostawiania stroną jakiegokolwiek umowy międzynarodowej, która obowiązywała w odniesieniu do terytorium państwa A bądź państwa B. Jednocześnie wyraziło swą wolę zawarcia nowych umów międzynarodowych.

Czy stanowisko państwa C w odniesieniu do umów państwa A i państwa B było prawidłowe?

Kazus 9

Nowe państwo niepodległe, powstałe w wyniku dekolonizacji, jednostronnie notyfikowało sukcesję kilkunastu umów wielostronnych, obowiązujących uprzednio w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja dotyczyła. Państwa — dotychczasowe strony tych umów — zakwestionowały postępowanie nowego państwa argumentując, że winno ono przejąć albo wszystkie umowy, albo w ogóle umów nie przejmować.

Oceń sytuację.

Kazus 10

Państwa A, B, C, D zawarły umowę o współpracy w dziedzinie nauki, kultury i oświaty. W treści umowy nie zawarto postanowień dotyczących ewentualnego przystąpienia do umowy przez inne państwa. Po pewnym czasie państwo E zgłosiło swój zamiar przystąpienia do umowy. Państwa A, B, C wyraziły zgodę na to przystąpienie, zaś państwo D sprzeciwiło się.

Czy w tej sytuacji państwo E może stać się stroną umowy?

Kazus 11

W państwie A doszło do rewolucji społecznej, w wyniku której ustrój państwa A radykalnie się zmienił. Wiele umów o charakterze gospodarczym łączących państwo A z państwami ościennymi zostało przez państwo A uznanych za wygasłe, a ponadto państwo A poddało w wątpliwość obowiązywanie zawartych z nim traktatów granicznych. Państwa ościenne zaś domagały się poszanowania wszystkich zawartych z państwem A umów międzynarodowych.

Oceń sytuację w świetle postanowień Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów.

Kazus 12

Państwa A i B w akcie podpisanym i ratyfikowanym przez oba te państwa zobowiązały się do wspólnej inwestycji, polegającej na wybu-

dowaniu urządzeń służących oczyszczeniu odcinka rzeki, stanowiącego część granicy między nimi. Po upływie pół roku od ratyfikacji państwo B zaprzestało uczestnictwa we wspólnym przedsięwzięciu. Wówczas państwo A wezwało państwo B do wykonania zobowiązań umownych. Państwo B odmówiło i argumentowało, że żadna umowa międzynarodowa w omawianej sprawie nie została zawarta, a dokument sporządzony wspólnie jest tylko „luźnym aktem”.

Oceń sytuację. Czy państwa wiąże umowa? Jeśli tak, to dlaczego?

Kazus 13

Państwa A, B, C graniczą ze sobą. Państwa A i B zawarły umowę zobowiązującą do budowy systemu dróg szybkiego ruchu łączących terytoria wszystkich trzech państw. Państwo C nie było stroną umowy, która *de facto* nałożyła na nie obowiązek uczestniczenia w inwestycji.

Czy i na jakich zasadach z postanowień umowy państwa A z państwem B może powstać obowiązek dla państwa C?

Kazus 14

Państwa A i B zawarły umowę o wzajemnej ochronie grobów i miejsc pamięci ofiar wojny. W państwie A grupa satanistów zbezczeszczyła kilkadziesiąt nagrobków partyzantów narodowości państwa B. Na skutek tego incydentu państwo B notyfikowało państwu A wolę jednostronnego wycofania się z umowy. Państwo A w odpowiedzi stwierdziło, że postępowanie państwa B nie znajduje prawnego uzasadnienia, gdyż zdarzenie, które nastąpiło, miało charakter incydentalny i było sprzeczne z obowiązującym w państwie A prawem.

Oceń sytuację.

Kazus 15

Szef rządu państwa A podczas wizyty w parlamencie państwa B został poważnie obrażony. W konsekwencji tego faktu oraz na skutek dalszych skandali dyplomatycznych, państwa A i B zerwały stosunki konsularne. Powołując się na powyższe okoliczności państwo A odmó-

wiło wykonywania postanowień niektórych traktatów zawartych z państwem B.

Czy zerwanie stosunków konsularnych mogło w tym wypadku wpłynąć na ustanowione między państwami stosunki prawne? Oceń postępowanie państwa A.

Kazus 16

W stolicy państwa A szef rządu państwa A oraz szef rządu państwa B parałowali umowę negocjowaną między tymi państwami. Przy akcie parałowania szef rządu państwa A przedstawił odpowiednie pełnomocnictwa, o czym zamieszczono wzmiankę w protokole. Szef rządu państwa B nie przedstawił analogicznych pełnomocnictw, lecz fakt ten nie został zakwestionowany przez przedstawiciela państwa A. Po wejściu w życie umowy państwo B notyfikowało państwu A zamiar niewykonywania postanowień umownych. Powołało się na to, że w procesie zawierania umowy nastąpiło poważne uchybienie proceduralne, polegające na tym, iż przedstawiciel państwa B przy akcie parałowania nie przedłożył pełnomocnictw. Oba państwa zaś, zdaniem państwa B, powinny obowiązywać w tej kwestii wzajemność.

Czy państwo B ma rację?

Kazus 17

Zgoda państwa A na związanie się umową z państwem B została wyrażona przez ambasadora państwa A, którego przekupili urzędnicy państwa B. Państwo A sądząc, że umowa jest ważnie zawarta, wykonywało jej postanowienia. Po upływie pewnego czasu wyszedł jednak na jaw fakt przekupstwa. Wówczas państwo A, powołując się na powyższą okoliczność, stwierdziło, że unieważnia swoją zgodę na związanie się umową i odstępuje od niej.

Czy państwo A miało do tego prawo?

Kazus 18

Podczas negocjacji treści umowy w sprawie popierania i ochrony inwestycji państwa A i B uzgodniły, że zgoda na związanie się umową

przez każde z nich zostanie wyrażona poprzez wymianę parałowanych dokumentów. Dwa jednobrzmiące dokumenty zostały parałowane i wymienione. Państwo A nie przystąpiło jednak do wykonywania zobowiązań umownych, powołując się na to, że w treści wymienionych dokumentów nie przewidziano, iż wymiana ich będzie miała skutek związania się umową.

Jakie znasz sposoby związania się umową? Czy i w jakich okolicznościach wymiana dokumentów stanowiących umowę może świadczyć o zgodzie państwa na związanie się umową? Oceń przedstawiony wyżej stan faktyczny.

Kazus 19

Państwo A od momentu zawarcia umowy z państwem B nie wykonywało jej postanowień. Po upływie pewnego czasu, za zgodą stron, stosowanie umowy zostało zawieszono. Państwo B dochodziło jednak swych roszczeń z tytułu niewykonywania przez państwo A postanowień umowy w okresie poprzedzającym zawieszenie. Państwo A argumentowało, że zawieszenie zwalnia stronę z obowiązku wypełniania umowy, a prawo nie działa wstecz.

Czy miało rację?

Kazus 20

W procesie zawierania pewnej umowy państwa-strony negocjowały między innymi tryb i warunki jej wypowiedzania. Porozumienie w tej sprawie nie zostało jednak osiągnięte i w treści umowy ostatecznie nie zamieszczono żadnych postanowień w tym względzie. Umowa jednak została ważnie zawarta, a państwa-strony przystąpiły do wykonywania jej postanowień. Następnie jedno z państw notyfikowało drugiemu swój zamiar wypowiedzania umowy. W odpowiedzi drugie z państw stwierdziło, że umowa w ogóle nie podlega wypowiedzeniu, ponieważ nie zawiera postanowień przewidujących jej wypowiedzenie.

Czy istniała możliwość wypowiedzania tej umowy?